

PHI

Η

ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΜΥΡΙΟΥ

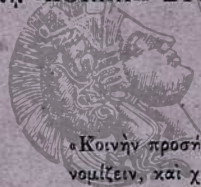
(8 Μαΐου 1823)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΕΚ ΒΩΛΟΥ

[Έδημοσιεύθη ἐν τῇ «ΠΟΙΚΙΛῃ ΣΤΟᾶ», 1896 σ. 81]

«Κοινὴν προσήκει πάντων μητέρα τὴν πατρίδα νομίζειν, καὶ χαριστήρια τροφῶν ἀποδίδοναι, καὶ τῆς τῶν νόμων αὐτῶν γνώσεως.»

Λουκιανός.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ «ΚΟΡΙΝΝΗΣ»

Ὁδὸς Φωκίωνος ἀριθ. 5.

1896

2776.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Η
ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΜΥΡΙΟΥ

(8 Μαΐου 1823)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΕΚ ΒΩΛΟΥ

[Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «ΠΟΙΚΙΛῃ ΣΤΟᾷ» 1896 σ. 81]

«Κοινὴν προσήκει πάντων μητέρα τὴν πατρίδα
νομίζειν, καὶ χαριστήρια τροφῶν ἀποδίδοναι, καὶ
τῆς τῶν νόμων αὐτῶν γνώσεως».

Λουκιανός.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ «ΚΟΡΙΝΘΗΣ»
Ὅδος Φωκίωνος ἀριθ. 5.
1896

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τῷ κ. Διευθυντῇ τῆς «Ποικίλης Στοᾶς».

Ἀνοίξατε, παρακαλῶ, τὰς στήλας τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμερολογίου σας, ἵνα ἐννοήσωσι μετὰ τῶν ἀναγνώστων αὐτοῦ καὶ οἱ ἱστορικοὶ, τὰς ἀτελείας τῶν ἔργων των, ἵνα προσθέσῃτε, σεῖς πρῶτος, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ αἱματηροῦ δράματος τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας μίαν ἐπισημὰν ἀξίαν νὰ μὴ μένη ἐπὶ πλεον εἰς τὰ σκότη τῶν παραδόσεων, ἵνα ἐν τέλει προσθέσῃτε εἰς τὸν ὑπολογισμόν τοῦ αἵματος, ὅπερ ἐπότισε τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Θεσσαλίαν, ἱκανοῦς στατήρας ἐκ τοῦ χιθόντος κατὰ τῶν διὰ προδοσίας σφαγέντων θυμάτων ἐν **Προμυρίῳ τοῦ Πηλίου** κατὰ τὴν 8 Μαΐου 1823.

Τοιοῦτόν τρόπον, φίλε κ. Ἀρσένη, δίδεται μοι εὐκαιρία, ὅπως καὶ πρὸς τὴν γενέτειραν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν προπατόρων μου γῆν ἐκτελέσω καθήκον ἱερὸν, γνωρίζων τῷ Ἑλληνικῷ Λαῷ, ὅτι τὸν ζειδωρον τῆς ἐλευθερίας ἀέρα καὶ αὐτὸ τὸ Πήλιον ἐξηγόρασεν, ὡς πᾶσα ἡ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν ἀποτινάξασα Ἑλληνικὴ γωνία, δι' ἀγώνων καὶ θυσιῶν, καὶ, ὅτι τὸ εἰς τοὺς πολλοὺς ἀγνωστον Προμύριον ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἱκατόμβας εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας, δυναμένας εὐγλώττως νὰ διαψεύσωσι τοὺς ἐπιπολαίως φηροῦντας, ὅτι κατὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ ἔθνισμοῦ ἡμῶν κοινὸν ἀγῶνα δὲν ἠγωνίσθη δῆθεν ἡ Θεσσαλία ὅσον ἄλλα Ἑλληνικὰ διαμερίσματα.

Χαράσσων κατωτέρω ὀλίγας μόνον γραμμάς περὶ τῶν ἐν Προμυρίῳ κατὰ τὰ ἔτη 1821—1823 συμβάντων, εὐελπιστῶ, ὅτι ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ θέλω δυνηθῆναι νὰ συνεχίσω τοὺς κατὰ τὸ 1854 καὶ 1878 ἀγῶνας τοῦ Πηλίου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1895

(Ἐκ Προμυρίου)

Ἡ ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΜΥΡΙΟΥ

(8 Μαΐου 1823)

• Εἶδ' ὃ φαῖδρὸς οὐρανός σου σκηνὰς τραγικὰς καὶ ἀπνευκταίας,

• Εἶς στεναγμοὺς γοηροὺς οἱ τραγεῖς σου ἐρράγησαν βράχοι,

• Κ' ἡ τῶν τυράννων πνοὴ τὰ ἀκαῖα σου ἐφθεῖρε κάλλι.

Θ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ (Ἐκ τῆς Λίου δούλης).

ἮΝ ὑπαρξιν τοῦ Προμυρίου*—ὅπερ εἶνε τὸ ἔσχατον τῶν πρὸς μεσημβρίαν ἀνατολικῶν χωρίων τῆς ἐν τῷ Πηλίῳ Μαγνησίας, χωριζόμενον διὰ μικρῶν λόφων ἀπὸ τοῦ δυτικωτέρου Λαύκου, ἔδρας τοῦ δήμου Σηπιάδας—οἱ πολλοί, ἐὰν μὴ σχεδὸν πάντες οἱ μὴ Θεσσαλοὶ, ἀγνοοῦσι. Κεῖται δ' ἐντὸς φάραγγος ἐν τῷ μέσῳ ζωηροτάτης βλαστήσεως, εἰς μέρος ἱκανῶς ἀπόκεντρον, ὅπερ οἱ πρό τινων ἑκατονταετηρίδων πρῶτοι ἰδρυταὶ αὐτοῦ ἐξελέξαντο, ἀκριβῶς χάριν τῶν ἰδιοτήτων του τούτων, ἵνα ἀποφύγῃσι τὰ ἀρπακτικὰ βλέμματα τῶν ληστοπειρατῶν, οἵτινες ἐμάστιζον τότε τὰς Θεσσαλικὰς ἀκτᾶς. Τὸ Προμύριον, συγκοινωνοῦν διὰ Μηλίνης ἐκ τῆς δυτικῆς τοῦ Πηλίου πλευρᾶς, καὶ διὰ τοῦ Πλα-

* Κοινῶς «Μπρομύρι», κατὰ τινὰς παραγόμενον ἐκ τοῦ Πρὸ τῶν Μυρῶν ἢ Πρὸ τοῦ Μύρμηκος, ὑφάλου παρὰ τὴν ἄκραν Σηπιάδα, Ἐλευθέρῃ σήμερον καλουμένης, ἐφ' ἧς κατὰ Ἠρόδοτον ἐξώκειλαν τρεῖς τῶν προσπλευσῶν νηῶν τοῦ Περσικοῦ στόλου.

τανιά ἐκ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, γειτνιάζει μετὰ τῆς Σκιάθου, ἐξ ἧς χωρίζεται διὰ στενῆς λωρίδος θαλασσίας, πορθμῶ ὁμοιοῦσης.

Ἡ σήμερον ἄσημος κωμόπολις ἔχει παρελθὸν οὐχὶ ἄγνωστον εἰς τὴν μυθολογίαν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι ὁ ἔρωτομανῆς Πηλεὺς μόνον ἐπὶ τῆς Σηπιάδος ἄκρας καὶ ἐντὸς τοῦ κόλλου αὐτῆς μυχοῦ, μετὰ τὰς μεταμορφώσεις του εἰς ὕδωρ, πῦρ, λέοντα, καὶ δράκοντα ἐν τέλει, κατόρθωσε νὰ κατακτήσῃ τὴν σκληροκάρδιον Νηρηίδα Θέτιδα, τὴν μητέρα τοῦ Ἀχιλλέως, ἣτις ἀπέφυγε τοὺς μετὰ θνητῶν ἔρωτας, διότι εἶχε κακομάθει ἀπὸ τὰς ἔρωτικὰς τῶν θεῶν περιποιήσεις; Ἀλλὰ καὶ τίς, ἀπὸ τοῦ μαθητικοῦ του ἐτιβίου, δὲν διετήρησε ζωηροτάτην τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἄκρας Σηπιάδος** ἐφ' ἧς συνετρίβη ὁ Περσικὸς στόλος; Τῆς ἀρχαίας κόμης Σηπιάδος, ἐκεῖ που κειμένης, καὶ εἰς δῖωρον ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ Προμυρίου ἀπόστασι, κατοικηθείσης δὲ μέχρι τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, οὐδὲν ἄλλο ἔχνος σώζεται μέχρι σήμερον, ἐκτὸς φρουρίου Βυζαντιτικοῦ, Παλαιοκάστρου καλουμένου, τὰ πρὸ τῶν παραλιῶν ὁμῶς σπήλαια ἀνακαλοῦσι τῷ διαβάτῃ τὸ τοῦ Εὐριπίδου:

«ἐλθὼν παλαιᾶς χοιράδος
κόλλου μυχόν
Σηπιάδος.»

(Ἄνδρ. 1266)

Οὐδὲν ἢ ἐλάχιστα καὶ ἀόριστα γινώσκωμεν ἐκ βιβλίων περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Προμυρίου κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, διότι οἱ μὲν ἄλλοι ἱστορικοὶ οὐδὲν εἰδικῶς περὶ αὐτοῦ ἀναφέρουσι, ὁ δὲ κ. Ν. Γεωργιάδης ἐν τῇ «Θεσσαλίᾳ» (σ. 210) μόνον τὰς λέξεις ταύτας: «Τὸ χωρίον ταῦτο, ὅποιστ' ἀνὰ μεγάλην καταστροφήν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, δὲν ἤδυνήθη ἔκτοτε ν' ἀναλάβῃ οὔτε κατὰ τὸν πληθυσμὸν, οὔτε κατὰ τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων, οἵτινες, καλλιέργουντες τὰ κτήματά των, μόλις ἀποζῶσιν ἐκ τοῦ εἰσοδήματος»:— Ἀλλὰ πᾶς, ἐκεῖ μεταβαίνων, πολλὰ παρὰ τῶν γερόντων μαγθάνει ὅθεν οὐχὶ ἔξ' ἐπιθυμίας ἢ ἐκ πατριωτικοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὅπως ὑμνήσω τὸ Προμύριον, οὔτε ὅπως ἐπέμβω εἰς ξένην πρὸς ἐμὲ σφαῖραν, ἀλλὰ ὡς ὀφείλω εἰς τὰς ἐπιτοπίους μου ἐρεῦνας, εἰς ἔγγραφα ἱστορικά, εὐρεθέντα ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ πατρός μου, καὶ πρωτίστως εἰς ὑπόμνημα, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ συμπατριώτου μου Προμυριώτου κ. Μαργαρίτου Λάλη, εθεώρησα καθήκον ἐμὸν νὰ χαράξω ἐν ἡμερολογίῳ Ἐθνικῶ ὀλίγας γραμμὰς περὶ τῆς ἐν Προμυρίῳ σφαγῆς κατὰ τὴν 8 Μαΐου 1823.

Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰ προταχθῶσι διὰ βραχέων τὰ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς σφαγῆς συμβάντα.

Μετὰ τὸν ἀπαγχονισμὸν τοῦ πατριάρχου ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὴν ἐξαγρίωσιν τῶν ὀθωμανῶν πολλαχοῦ ἐγένοντο σφαγαί. Τότε ὁ Μαχμουτ Πασᾶς διετάχθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ Πήλιον, ὅπως τὰ πάντα παραδώσῃ εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν σίδηρον. Κατὰ πρῶτον προσέβαλε τὴν Μακρυνίταν, ἧς τοὺς κατοίκους, τοὺς μὴ δυνηθέντας νὰ φύγωσιν, ἐφόνευσεν, αἰχμαλωτίσας τὰ γυναικόπαιδα. Τὰ αὐτὰ διέπραξεν εἰς Πορταριὰν καὶ ἀπὸ κωμοπόλεως εἰς κωμόπολιν διέτρεξεν ὅλον τὸ Πήλιον, προχωρῶν πρὸς τὸ Προμύριον. Ὅσοι τῶν Πηλιορειτῶν διέφυγον τὴν μάγαιραν τῶν ὀθωμανῶν, μὴ ὄντες συντεταγμένοι, ἐν ἀντιτάξωσιν

** Ἡ ἀπὸ τῆς θέσεως Ἁγίου Γεωργίου μέχρι τῆς βορειότερον κειμένης ἄκρας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου παραλία.

ἄμυναν, ἐκρύβησαν μετὰ τῶν γυναικοπαίδων εἰς τὰς ὑψηλότερας κορυφὰς τοῦ Πηλίου καὶ εἰς τὰ παρακείμενα νησίδρια, πολλοὶ δὲ τῶν Προμυριωτῶν προσφυλάχθησαν εἰς Σκιάθου. Οἱ Ὀθωμανοί, εἰσελθόντες εἰς Προμύριον ἐπυρπόλησαν δέκα ἕξ οἰκίας. Μετὰ τὴν γενομένην ταύτην πρώτην καταστροφὴν ὁ Μαχμουτ πασᾶς ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς Βῶλον. Ἐκείθεν δὲ διεκήρυξεν, ὅτι χορηγεῖ ἀμνηστειὰν καὶ ὑποσχέθη τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν χριστιανῶν, οἵτινες, διὰ τῶν τοιούτων ἐπισήμων διαβεβαιώσεων ἐνθαρρυνθέντες, ἤρξαντο ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς ἐστίαις των. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἐν Σκιάθῳ ἐγκρίτων Προμυριωτῶν περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ἐν οἷς ὁ Εὐάγγελος Δάμτσας μετὰ τῶν τέκνων του Γεωργίου, Κωνσταντίνου, καὶ Νικολάου, ὁ Γεώργιος Φιλάρετος μετὰ τῶν τέκνων του Νικολάου καὶ Δημητρίου, ὁ Λώρης, οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Λάλη, καὶ ἄλλοι, δυσπιστοῦντες εἰς τὰ περὶ ἀμνηστειᾶς κηρύγματα, ἐνόμισαν προτιμότερον νὰ μείνωσιν ἐν Σκιάθῳ, ὅπως ὀργανωθῶσι καὶ ἐκεῖθεν ἐπανέλθωσιν ὡς σῶμα στρατιωτικὸν ἢ ἄλλοι αὐτῶν καταταχθῶσιν εἰς σώματα καὶ συναγωνισθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν ὅπου δῆποτε τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχεν ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς Προμυριώτης μετὰ αὐτῶν, ὁ Γεώργιος Δάμτσας, υἱὸς τοῦ Εὐάγγελου Δάμτσα, ἐκ τῆς νεανικῆς αὐτοῦ ζωηρότητι διαπράξας τις εἶδε τίνα πράξιν, εἶχεν ἀναγκασθῆναι φυγαδευθῆ μακρὰν τῶν ὀθωμανῶν, εἰς Ῥωσίαν· ἐκεῖ κατετάχθη εἰς τὸν Ῥωσικὸν στρατὸν, ὅπου καὶ προϋδιβάσθη εἰς ὑπαξιωματικὸν (1812—1814). Φύσει γενναῖος, εἶχεν ἐξασκηθῆ ἐν Ῥωσίᾳ εἰς τὰ ὄπλα, ἐπανῆλθε δὲ εἰς Προμύριον κατὰ τὸ 1818, ὅτε συνεζεύχθη τὴν Χρυσούλαν θυγατέρα τοῦ Γεωργίου Φιλάρετου. Αὐτὸς λοιπὸν ἐγένετο ὁ ἐκ τοῦ προγεύρου πρῶτος αὐτοσχέδιος ὀπλαρχηγὸς τῶν Προμυριωτῶν, εἰς τὸ σῶμα δὲ αὐτοῦ κατετάχθησαν οἱ ἀδελφοὶ του, ὁ Νικόλαος Γ. Φιλάρετος καὶ τινες Μακεδόνες Ἐσπερίσας καλῶς μίαν γολέταν, ὡς ἄλλος Λάμπρος Κατσόνης, ἐφόρμα μετὰ τῶν γενναίων Προμυριωτῶν του, ὅτε μὲν δι' ἀποβάσεων εἰς τὰ παράλια τῆς Θεσσαλομαγνησίας, ὅτε δὲ προχωρῶν μέχρι Χαλκιδικῆς καὶ ἄλλοτε μέχρις αὐτοῦ τοῦ κόλπου τῆς Ἀταλάντης. Τὸ ἐπίνειον τῶν θαλασσιῶν ἀρματωλῶν ἦτο ὁ Ἅγιος Γεώργιος τῆς Σηπιάδος καὶ οἱ διάφοροι ὄρμοι καὶ ὀρμισκοὶ τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Σκιάθου. Ἐκείθεν δὲ παρηνώχλων παντοτρόπως τοὺς ὀθωμανοὺς καὶ ἰδίως τοὺς ἐν Λεωνίσις, ἔθθα κατόκουν τριακόσσιαι περίπου οἰκογένειαι ὀθωμανῶν. Οὕτω ἡ γολέτα τοῦ Γεωργίου Δάμτσα τοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων κληθέντος «Ζορμπᾶ» (Αὐθαίρετου), ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπανομάσθησαν διὰ τοῦ ἰδίου ἐπωνύμου καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ του, Κωνσταντῖνος καὶ Νικόλαος Ζορμπᾶς, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐγένετο τὸ φόβητρον τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῆς ὀθωμανῶν, οἵτινες, πληροφορηθέντες ἐκ προδοτῶν, ὅτι τὸ σῶμα κατὰ τὸ πλεῖστον συνέκειτο ἐκ Προμυριωτῶν καὶ ὅτι τὸ ὀρμητήριον αὐτῶν ἦτο τὸ Προμύριον μετὰ τῶν ἐπιπειῶν του, ἔστρεψαν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν προσοχὴν των. Κατ' ἀρχὰς προσεπάθησαν διὰ τῆς πειθοῦς, δι' ὑποσχέσεων ἀπατηλῶν περὶ ἀμνηστειᾶς καὶ παντοίων ἄλλων τεχνασμάτων, ὅπως ἐπιτύχωσι τὴν διάλυσιν τοῦ ἀρματωλικῆ ἐκείνου καὶ ἐπιφόβου σώματος τῶν ἐπιλέκτων θαλασσομάχων Προμυριωτῶν. Ἀποτυχόντες ἐχαρακτήρισαν τὸ Προμύριον ὡς κλεπτοχώριον καὶ ἄπιστον πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του, ἀπεφάσισαν δὲ τὴν ἐξολόθρευσίν του κατὰ τοὺς περὶ ἀποστατῶν ὀθωμανικοὺς νόμους· τούτου ἐνεκεν ἐπεζήτησαν τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν πρὸς πυρπόλησιν τῶν οἰκῶν καὶ καταστροφὴν τοῦ καταφυγίου τῶν ἀπίστων, ὅπερ καθίστατο λίαν ἐπικίνδυνον ὡς ἐκ τῆς γειτνιασεῶς του μετὰ τῆς Σκιάθου.

Ἐν ἔτει 1823 διετάχθη ὁ Λουμποῦτ Πασᾶς Γκέκας νὰ ἐκτελέσῃ τὰποφασισθέντα ἐν μυστικότητι. Ἐλαβε τὴν διαταγὴν νὰ καταστρέψῃ τὸ Προμύριον

καὶ τοὺς Προμουριώτας, νὰ αἰχμαλωτίσῃ ἅπαντα τὰ γυναικόπαιδα καὶ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ μέρος τῶν Τρικέρων, ἵνα καταλάβῃ καὶ τὴν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου τὴν ὄχραν ἐκείνην θέσιν. Ἐχὼν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατὸν ἐξ ὀκτακισχιλίων ἀνδρῶν, ἀνεχώρησεν ἐκ Βώλου τὴν πρωΐαν τῆς 6ης Μαΐου 1823 καὶ κατεσκήνωσε τὴν ἐσπέραν παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Λυφοκάστρου, ἐνὸς ἐκ τῶν ὄρμων τῆς Ἀργαλαστῆς. Τὴν ἐπιούσαν ἀπέστειλεν ἐκεῖθεν αἰφνιδίως περὶ τοὺς τετρακοσίους ἵππεῖς καὶ πεζοὺς, οἵτινες ἀφίκοντο εἰς Προμύριον περὶ τὴν μεσημβρίαν. Οἱ Προμουριῶται, ἀγνοῦντες τὰ κατ' αὐτῶν τεκταινόμενα, ὑπεδέχθησαν τὸν Ὀθωμανικὸν στρατὸν στερούμενοι δυνάμεως, ὅπως ἀντιτάξωσιν ἀντίστασιν, τοῖς παρεχώρησαν καταλύματα καὶ τροφὰς δι' αὐτοὺς τε καὶ τὰ κτήνη των. Ὅταν δὲ οἱ Ὀθωμανοί, παρὰ τὰς πληροφορίας των, εἶδον ὅτι τὸ Προμύριον δὲν ἦτο μικρὸν καὶ εὐάλωτον ὑπὸ μικρᾶς δυνάμεως χωρίον, ὡς τοῖς εἶχε παρασταθῆ, ἀλλ' ὅτι ἦτο κωμόπολις, ἔχουσα τετρακοσίας οἰκίας καὶ χιλίους πεντακοσίους κατοίκους, ἐνόμισαν ὅτι ἀλλαγῆ ἦτο τὸ παρ' αὐτῶν ζητούμενον χωρίον ὅταν ἐθεβαιώθησαν περὶ τῆς πλάνης των, ἐθεώρησαν ἐξ αὐτοῦ ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιβούλων σχεδίων των. Καλέσαντες περὶ τὸ μεσονύκτιον τοὺς πρῶχροντας, ὠμίλησαν πρὸς αὐτοὺς εὐγενῶς, ὅτι ἀναχωροῦσιν ἐκεῖθεν, ἵνα μὴ γείνη εἰς αὐτοὺς ζημία διὰ τῆς περαιτέρω διαμονῆς των, ἀλλὰ τοὺς διέταξαν νὰ προσέχωσι τοὺς ἐπιδρομεῖς συμπατριώτας των, νὰ μὴ ἔχωσι σχέσιν τινὰ μετ' αὐτῶν καὶ νὰ καταγγέλλωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς πᾶσαν πρᾶξιν των, διότι ἄλλως ἠπειλήθησαν, ὅτι θελοῦσι τιμωρηθῆ αὐστηρῶς. Οὕτω μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν προσκόπων τούτων Ὀθωμανῶν ἐξαπατηθέντες οἱ ταλαίπωροι Προμουριῶται ἐκοιμήθησαν ἡσυχῶς ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι εἶχον διαφύγει, τότε τοῦλάχιστον, πάντα κίνδυνον.

Οἱ ἐπανελθόντες εἰς Λυφοκάστρον ἐξεθῆκαν τὰς ἐντυπώσεις των καὶ ὅτι ἡ σφαγὴ δὲν ἠδύνατο νὰ γείνη ἄνευ πολυαριθμοῦ στρατοῦ. Αὐθαρρῆ διετάχθη σῶμα ἐκ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ ἐκ Λαρίσσης Μπέδες, ὅπως ὀδεύσῃ πρὸς τὸ Προμύριον.

Ἡ ζωηρὰ τῶν περιχώρων αὐτοῦ βλάστησις, ζωηροτέρα καθισταμένη ὡς ἐκ τῆς ἀνοίξεως, ἔλαμπε πανταχόθεν καὶ ἡ ὑπερήφανος Σηπιάς, ἣτις εἶδε τὸν Περσικὸν στόλον συντριβόμενον καὶ ταπεινούμενον παρὰ τὰς ἀκτὰς αὐτῆς, κατωπτρίζετο ἐντὸς τῶν διαυγῶν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ὑδάτων, ὅτε τὰ ἐν Προμυρίῳ θύματα, ἀμερίμνωσ ἀνοίγοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς των, μετὰ τὰ ἠδέα των ὄνειρα, ἅτινα εἶχε προκαλέσει ἢ μετ' εὐγενείας ἀπομάκρυνσις τῶν ὑποκριτῶν Τούρκων, εἶδον τὴν ἑαυτῶν κωμόπολιν σύμπασαν, περικυκλουμένην πανταχόθεν καὶ αἰφνιδίως ὑπὸ τῶν πεντακισχιλίων δημίων των. Ἀγνοοῦντες τὰ προδοτικὰ αὐτῶν σχέδια ἢ προσποιούμενοι, ἐξῆλθον οἱ Προμουριῶται εἰς ὑπάντησιν τῶν ἐρχομένων, πρὸς οὓς ἐχορήγησαν ὅσα ἠδυνήθησαν καταλύματα. Ἐπὶ ὥρας δύο προσηνέχθησαν φιλοφρόνως οἱ Ὀθωμανοί, οἵτινες ἐφαίνοντο ζητοῦντες πληροφορίας περὶ τῶν ἐπιδρομῶν συμπατριωτῶν των, οὓς κατηγοροῦν ὡς ἀποστάτας καὶ ἐπαναστάτας κατὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὡς κακοποιοὺς καὶ ταραξίας τοῦ Ὀθωμανικοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ πληθυσμοῦ. Ἀλλ' οὐδὲν κατὰ τῶν ἐν Προμυρίῳ κατοικούντων ἐφαίνετο σημεῖον δυνάμενον νάνησυχῆσιν αὐτοὺς, ὅτε αἰφνιδίως ἐδόθη τὸ σύνθημα τοῦ αἵματηροῦ καὶ φρικαλέου ἐν Προμυρίῳ δράματος διὰ τριῶν πυροβολισμῶν. Πάραυτα ἐξ ὅλων τῶν σημείων ἐξαγριωθέντες ἐφώρμησαν οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ ἤρξαντο λεηλατοῦντες πᾶν ὅ,τι πολύτιμον ἠδύνατο νὰ ἀρπάσωσιν ἐκ τῶν Χριστιανῶν. Ἐζήτουν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας χρήματα, ἀπειλοῦντες, ὅτι ἤθελον αἰχμαλωτίσει τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά των, καὶ ὅτι ἤθελον μεταφέρει αὐτάς εἰς Βελεστῖνον, ἵνα ἐκεῖθεν ἐξαγορασθῶσι βραδύτερον.

Ἄνεζήτουν εἰς τὰ κατώγεια μὴ τυχὸν εἶχον γωθῆ ἐκεῖ χρήματα ἢ ἄλλα πολύτιμα σκεύη, ταῦτα δὲ ἀνευρίσκοντες ἐλάμβανον ἀγρίως. Μετὰ τινα ὥραν, ὅτε πλέον ἐνόμισαν, ὅτι εἶχε περατωθῆ ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεως των, ἐδόθη τὸ δεύτερον σύνθημα τῆς γενικῆς σφαγῆς... Τότε ἤρξατο ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ ὄδυρμός των ἀγρίως σφαζομένων ἀνδρῶν πρὸ των ὀμμάτων των συζύγων, ἃς ἀπέσπων καὶ ἠγχαλωτίζον, πρὸ των θρηγούντων τέκνων των, ἅτινα οἰμώζοντα ἐπίσης ἐκράτουν ὑπὸ φύλαξιν, ἵνα μεθ' ἑαυτῶν τὰ παραλάβωσι βραδύτερον. Ἐνῶ τὰ θύματα ἐπλεον εἰς τὸ αἷμά των, τὸ πῦρ ἐτίθετο εἰς τὰς οἰκίας, ὁ καπνὸς δὲ των πανταχόθεν ἀναπτομένων πυρκαϊῶν ἐκάλυπτε τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκρυπτε τὸν ἥλιον τοῦ Μαΐου, ὡσεὶ ἀποκρούπων ἐκ των ὀφθαλμῶν τοῦ πλάστου τὰς φρικαλεότητας, ἃς ἐτέλουν ἐκεῖ πλάσματά του κατ' ἀθῶων θυμάτων...

Ἡ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καταστρεφομένη κωμόπολις ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο πλουσία, κεκοσμημένη ὑπὸ καλλικτίστων οἰκιῶν καὶ κατοικουμένη ὑπὸ χιλίων πεντακοσίων τούλάχιστον ψυχῶν. Ἐν ἀκαρεῖ οἱ μὲν Προμυριῶται σφαγέντες ἐπότισαν διὰ τοῦ αἵματός των τὴν δούλην Σηπιάδα, τὸ δὲ Προμυριὸν ἀπηνθρακώθη καὶ κατηρειπώθη* πᾶσαι αἱ γυναῖκες ἠγχαλωτίσθησαν, πωληθεῖσαι βραδύτερον εἰς τὰς διαφόρους τῆς Τουρκίας πόλεις, τὰ δὲ δυστυχῆ παιδιὰ ἠνάγκασαν νὰ σπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμὸν.

Ἐκ των ἀνδρῶν ἐζώγησαν περὶ τοὺς τριάκοντα, οὓς ἔσφαξαν εἰς θέσιν Κλιστην, καὶ τὰ μὲν πτώματά των ἐβρίψαν εἰς τὸ ἐκεῖ ρεῦμα, ἵνα κατασπαράξωσι καὶ καταβροχθίσωσιν οἱ κύνες, οἱ θῶες καὶ οἱ κόρακες, τὰς δὲ κεφαλὰς αὐτῶν παραλαβόντες μετέφερον εἰς τὸν Πασᾶν, εἰς ὃν εἶπον, ὅτι ἦσαν δῆθεν αὐτοὶ οἱ ταραξίαι καὶ τοῦτο διὰ νὰ λάβωσιν ἀμοιβὰς (μπαξίσια).

Ὅταν οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ Τοῦρκοι εἶδον τοὺς συναδέλφους των, ἐπανελθόντας καὶ φέροντας πλοῦσια λάφυρα, ἔτρεξαν καὶ ἐκείνοι καὶ ἤρπασαν ὅ,τι εὔρον, μεθ' ὃ περι τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπανήλθον εἰς τὸ στρατόπεδον.

Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν των Ὀθωμανῶν ἐξήλθον ἀπὸ σπῆλαια καὶ ἄλλας κρύπτας ἐν ὄλῳ περὶ τοὺς 28, καὶ τινες ἐκ των ἐξοχῶν των (Καλυθίων), εἰς ἃς κατὰ σύμπτωσιν εἶχον μείνει τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ὥστε ἐν ὄλῳ μόνον τεσσαράκοντα ἐπέζησαν τῆς φοβερᾶς καταστροφῆς τῆς 8^{ης} Μαΐου 1823, οἵτινες εἰσῆλθον εἰς τὰς πύρποληθείσας οἰκίας των, πατοῦντες ἐπὶ των πτωμάτων προσφιλῶν συγγενῶν καὶ συμπατριωτῶν. Αὐτοὶ ὑπῆρξαν οἱ νέοι ἰδρυταὶ τοῦ ἀνακαινισθέντος βραδύτερον Προμυρίου, εἰς οὓς προστετέθησαν καὶ εὐάριθμοὶ τινες, ἐξαγορασθέντες καὶ ἐλευθερωθέντες ἐν Βώλῳ ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἀτέμη καὶ τοῦ Γλακοῦπ Ἀγᾶ καὶ ἐν Λαρίσση ὑπὸ τοῦ Νασιπ Μπέι. Οἱ διασωθέντες οὕτω καὶ ἐκ τῆς αἰγχαλωσίας, ἐπανελθόντες μετὰ τινα χρόνον, ἦσαν περὶ τοὺς διακοσίους ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδιὰ. Βραδύτερον ἦλθον ἄλλοι ἐξ ἄλλων χωρίων τοῦ Πηλίου, ἐκ Λαύκου, Δράκας, Βώλου, Βυζίτσης, Ἀγίου Λαυρεντίου καὶ ἄλλων μερῶν, καὶ κατῴκησαν ἐν Προμυρίῳ, ὅπερ ἐν τούτοις, εἰ καὶ παρήλθον ἕκτοτε ἐβδομήκοντα καὶ δύο ἑνιαυτοί, δὲν ἔχει ἐτι πλείονας των 300 οἰκιῶν, οὔτε ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἀρχαίαν του ἀκμὴν ἠδυνῆθη διότι οἱ μὲν ἐνεργὸν λαβόντες μέρος εἰς τὴν ἐν ἄλλοις μέρεσι τῆς Ἑλλάδος ἐπανάστασιν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς, ὡς αἱ οἰκογένειαι Ζορμπᾶ, Φιλαρέτου, Λῶρη καὶ ἄλλων, δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἐνθα ἤθε-

* Μεταξὺ των πρώτων ἐπυρπολήθησαν αἱ οἰκίαι των Ζορμπαδαίων, τοῦ Γεωργίου Φιλαρέτου καὶ ὄλων των ἄλλων πρωταιτίων καὶ ὀδηγῶν των κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐπαναστατῶν θαλασσομάχων.

λον καταδιωχθῆ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐφ' ᾧ καὶ ἔμειναν ἐν τῇ ἐλευθερωθείσῃ Ἑλλάδι, ἀναμένοντες καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος... αἱ αἰχμαλωτισθεῖσαι γυναῖκες ἔμειναν ἄγνωστοι εἰς διαφόρους γυναικωνίτας Ὀθωμανῶν ὡς θαλαμηπέλοι*, τὰ δὲ παῖδια εἶχον οἱ Ὀθωμανοὶ ἀναγκάσει εἰς ἐξωμοσίαν, ὧν τινὰ εἶχον κατατάξει καὶ εἰς τὸν στρατὸν, εἰς δὲ αὐτῶν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Πηλίου ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του, ἀποθανῶν ὡς χριστιανός**, διότι πεντήκοντα ὀκτὼ παρῆλθον ἔτη, ἵνα βλαστήσῃ καὶ ἐν Προμυρίῳ τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας, ὅπερ ἐπότισε τὸ αἷμα τῶν σφαγέντων κατοίκων του !

Αὕτη ἐν συνόψει ἡ πυρπόλησις καὶ ἡ σφαγὴ τοῦ Προμυρίου, ἦν ὅτε ὁ αἰδίδιμος Θεόδωρος Ἀφεντούλης ἤκουσεν ἐπιτοπίως, καθ' ἣν ἐποχὴν τῷ 1854 εὐρίσκειτο ἐκεῖ ὡς ἐπαναστάτης, — τῆς δ' ἐπαναστάσεως ἀρχηγὸς ἦτο τότε ὁ ἐξ Ἀρτεμυσίου τῆς Εὐβοίας ἀποβιβάσθεις εἰς Πλατανιὰν τῆς Σηπιάδος Νικόλαος Γ. Φιλάρετος, ταγματάρχης ἀπόστρατος τῆς χωροφυλακῆς καὶ ἀρχαῖος συναγωνιστὴς τοῦ Προμυριώτου Κατσώνη, ἥτοι τοῦ Γεωργίου Ζορμπᾶ, — δακρύσας εἶπεν, ὅτι ἡ ταῖς πολλοῖς ἄγνωστος ἐκεῖνη κωμόπολις, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ 1854 ζωρότατα διετήρει τὰ ἀποτρόπαια ἔγχρη τοῦ Τουρικοῦ πυρὸς καὶ σιδήρου, μεγάλως ἠδικήθη ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν, οἵτινες ἀπηξίωσαν καὶ δι' ὀλιγογράμμου ἐτι ἐκθέσεως νάναφέρωσι τὴν φρικαλέαν σφαγὴν τῆς 8 Μαΐου 1823.

Ὡς ἐν ταῖς μάχαις οἱ ἄγνωστοι ἥρωες μένουσιν ἐσαεὶ ἄγνωστοι ἢ τυχαίως περὶ αὐτῶν γίνεται λόγος ἐν μικροῖς κύκλοις, τὴν δὲ τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἀπολαμβάνουσι οἱ στρατηγοί, — μακρὰν πολλὰκις τοῦ τόπου τῶν μαχῶν ἐν ἀσφαλείᾳ μένοντες, — οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τ' ἀπόκεντρα χωρία, ἅτινα δὲν ἔτυχον τῆς εὐνοίας τῶν ἱστορικῶν, τῶν μεγαλοποιούντων, πολλὰκις καὶ πλεον τοῦ δέοντος, τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, παραλιπόντων δέ, ἔστιν ὅτε καὶ ἄγνωσῶν των, τὰ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν τελούμενα !

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023952

Τ Ε Λ Ο Σ

* Ὁ ἐν Πειραιεῖ ἰατρὸς κ. Ν. Διομήδης, ἐκ Ζαγοράς τοῦ Πηλίου, μ' ἐπληροφόρησε τελευταῖον, ὅτι κατὰ τὸ 1862 εἶχεν ἀνέυρει ἐν Ἀργυροκάστρῳ δύο Προμυριώτισσας ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, ὑπηρετούσας ἐν γυναικωνίτῃ ὡς θαλαμηπέλους.

** Ἦτο ἐξάδελφος τοῦ γράφοντος, ὅστις τὸν ἐγνώρισε καὶ προσωπικῶς, πολλὰς παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου περὶ τοῦ πολυκυμάντου βίου του διηγήσεις ἀκούσας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

	*Άδειον.	Χρυσόδειον.
Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος (σ.300 + ή) .. Δραχ.	1.50	Δραχ. 2.—
Ἐκλογικὸς Κώδιξ (ὑπὸ Ε. Λυκούδη) »	2.50	» 3.25
Κώδιξ Χαρτοσήμου (σ.416 + κ') »	2.25)	» 3.75
Συμπλήρωμα Κώδικος Χαρτοσήμ. (σ.118) »	75)	» 5.25
Δικαστικὸς Ὅργανισμὸς (σ.754 + νβ') .. »	4.50	» 5.25

*Ἔτερα ἔργα τοῦ αὐτοῦ.

Δικαστικὴ ἀναδιοργάνωσις ἐν Ἑλλάδι Δραχ.	2.—	Δραχ. 2.75
Κρυπτογραφικὸν Λεξικόν »	1.50	» 2.—

Πωλοῦνται ἐν τοῖς Βιβλιοπωλείοις τῆς «Ἐστίας»
καὶ Ι. Κορτέση (ἐν ὁδῷ Σταΐου) καὶ Κ. Βίλυπεργ
(ἐν ὁδῷ Αἰόλου).